

виконанні своїх статутних цілей, мети, заради якої створювалась громадська організація, а не на пошуку коштів для виживання організації. Це сприятиме зміцненню громадянського суспільства в Україні, посиленню його стійкості до гібридних загроз та підвищенню ефективності вирішення соціально-економічних, гуманітарних, політичних та безпекових питань.

Важливо пам'ятати, що ОГС є невід'ємною та важливою складовою демократичного суспільства. Вони відіграють ключову роль у захисті прав та інтересів громадян, а також сприяють розвитку громадянського суспільства в цілому. Підтримка ОГС – це не лише важливий механізм забезпечення їхньої діяльності, але й інвестиція у майбутнє України.

1. Вінніков О. Ю., Красносільська А. О., Лацуба М. В. Показники розвитку громадянського суспільства в Україні. Київ : Агентство «Україна», 2012. 80 с.

2. 2022. Індекс сталості організацій громадянського суспільства. Звіт по Україні. Жовтень 2023. URL : http://www.ucipr.org.ua/images/files/1864/1864_file.pdf.

УДК 342.727

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/220-221

Сергій ТИХОНЕНКО

аспірант кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СВОБОДА СЛОВА ЯК ПРАВО ТА ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Нині у всіх цивілізованих країнах на конституційному рівні закріплено право на свободу слова. Зокрема, це передбачено у ст. 19 Конституції Королівства Бельгії від 17.02.1994, ст. 21 Конституції Італійської Республіки від 01.01.1948, ст. 5 Конституції Федеративної Республіки Німеччина від 23.05.1949, ст. 14 Конституції Грецької Республіки від 11.06.1975, ст. 20 Конституції Королівства Іспанії від 27.12.1978, ст. 19 Конституції Японії від 03.05.1947, ст. 7 Конституції Королівства Нідерланди від 17.02.1983, ст. 16 Конституції Швейцарської Конфедерації від 18.04.1999 та ін.

Сьогодні основним критерієм суспільного прогресу є рівень гуманізації суспільства, економічної, політичної, соціальної і духовної свободи особистості. Кожна суспільна формація чи цивілізація прогресивні настільки, наскільки вони розширюють коло прав і свобод особи, створюють умови для її самореалізації. Однак не слід забувати, що свобода лише тоді може бути критерієм суспільного прогресу, коли її зростання відбувається в розумних межах. Коли цими межами на будь-якому етапі розвитку суспільства є відповідальність особистості перед суспільством і вона виходить за ці межі, у суспільстві неминує починатися анархія, що з поняттям «свобода» аж ніяк не сумісна.

Свобода може бути небезпечною в руках безвідповідальних людей, амбіційних політиків та демагогів. Не так вже й рідко в історії багатьох країн зловживання свободою слова призводило до підриву громадського й державного устрою, а врешті-решт і до ліквідації самої свободи слова, як і свободи в цілому. Аналізуючи свободу слова як безумовну конституційну цінність суспільства і кожної окремої особи, важливо розуміти, що визнання свободи слова вимагає й визнання можливості її обмеження, передусім юридичного. Не випадково в Міжнародному пакті про громадянські та політичні права є пряма вказівка на необхідність на основі закону обмежити свободу слова для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я та моральності населення. Слід зазначити, що в ч. 3 ст. 34 Конституції України є пересторога стосовно реалізації здійснення свободи думки і слова, свободи висловлювання своїх поглядів і переконань, якщо це стосується національної безпеки, територіальної цілісності чи громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя. Крім того, згідно із ч. 2 ст. 64 Конституції України ці обмеження можуть також бути доповнені тими, які встановлюються

в умовах воєнного чи надзвичайного стану [1, с. 51].

Негативним прикладом, зокрема, порушення права на свободу слова, можна назвати репортажі журналістів із «лінії фронту», де в сюжеті демонструються позиції українських захисників, обличчя воїнів, позивні тощо. Такий відеосюжет загрожує національній безпеці та територіальній цілісності, тобто порушуються охоронювані державні та суспільні інтереси.

Такі самі обмеження визначені у ст. 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зокрема: «1. Кожна людина має право на свободу вираження поглядів... 2. Здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може бути предметом таких формальностей, умов, обмежень або санкцій, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням або злочинам, для охорони здоров'я і моралі, для захисту репутації або прав інших осіб, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя» [2].

Таким чином, аби для підтримання права на свободу слова у Конституції України є гарантією його реалізації, а також дотримання інших суміжних прав на свободу. Поряд з цим у суб'єктів реалізації права на свободу виникають також і юридичні обов'язки, які пов'язані із використанням цього права у законний спосіб, не порушуючи інтересів інших громадян та не завдаючи шкоди охоронюваним інтересам держави та суспільства.

У такий спосіб важливі соціальні явища чи процеси набувають статусу правових категорій. Правова категорія – це юридичний інструмент, що дозволяє проаналізувати та оцінити будь-яке суспільне явище чи процес через призму їх співвідношення (врегульованості) з правом. Генеза розвитку правових категорій пов'язана із необхідністю розуміння ролі права у системі інших суспільних явищ, адже правові терміни відображають соціальні потреби у формі правової поведінки людини.

Реалізація ж права на свободу слова також відбувається у формі правової поведінки (правомірної, маргінальної чи протиправної), а саме: право на свободу слова є соціально значущим елементом демократичного суспільства та правової держави.

Отже, свободу слова можна цілком слушно вважати правовою категорією, яка розуміється як свобода виразу своєї думки, є комунікативним контактом, процесом комунікації, взаємозв'язку, обміну інформацією та ін. Проте це не тільки саме право говорити все, що завгодно, а і система поглядів, переконань, ідей, що виражаються як усно, так і письмово, а також це сукупність обов'язків і заборон, чітко визначених нормативно-правовими актами, виконання і дотримання яких є обов'язковим.

1. Кушніренко О. Г. Свобода слова як конституційна цінність. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2013. № 1077. Вип. № 15. С. 49–52.

2. Жуковська О. Право на свободу слова та інформації в українському законодавстві та судовій практиці (деякі аспекти проблеми). *Права людини в Україні*. URL : <http://khp.org/index.php?id=1039004676>.

УДК 35.073.5:351.84

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/221-224

Олександр ШЕВЧЕНКО

аспірант кафедри

управління та адміністрування

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВИ І СУСПІЛЬСТВА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Взаємодія держави і суспільства у сфері забезпечення соціальної безпеки є ключовою складовою сталого розвитку суспільства. Соціальна безпека полягає в забезпеченні основних потреб громадян, їхнього захисту від різноманітних загроз та створенні умов для їхнього розвитку та самореалізації. В цьому процесі держава та